

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-001
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Шарафуддин Шарафёр дар
мавзуи “Хусусиятҳои моҷароҳои сиёсӣ дар Афғонистон ва
дахолати давлатҳои ҳориҷӣ ба онҳо” барои дарёфти
дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтиноси
23.00.06 – Низоъшиносӣ**

Афғонистон дар низоми миңтақавӣ ва глобалий мақоми хосаеро касб кардааст. Махсусияти онро муқовиматҳо ва мушкилиҳои раванду ҳодисаҳои ҳаёти сиёсии ин кишвари азияткашида ташкил медиҳанд. Дар замони муосир кишвареро пайдо кардан мушкил аст, ки муқовиматҳои байни нерӯҳои сиёсӣ ин қадар давраи дуру дарозеро фаро гиранд ва ҷомеаро гулугир намоянд. Ҷанги ҳамватањӣ бо дахолати фаъоли давлатҳои бузурги сайёра зуҳури чунин муносибатҳост. Он монеаи асосии инкишоф кишвар дар зарфи чор даҳсола мебошад. Афғонистон дар ҳар давраи инкишоф ба муқовиматҳои гуногун, ба набарди шадид бо душманони дохилӣ ва ҳориҷиаш рӯ ба рӯ мегардад. Чунин ҳолатҳо боиси он гардидаанд, ки Афғонистон ҳамчун ҷомеаи сунатӣ бοқӣ монда, дорои зиддиятҳои оштинопазири сиёсӣ гардад.

Давраи кунуни зиддиятҳо ва муқовиматҳои сиёсии Афғонистон аз табаддулоти давлатии соли 1978 оғоз мегардад. Нерӯҳои гуногуни сиёсӣ ва ҳизбу ҳаракатҳои сиёсӣ пайдо гардида, рӯ ҷониби ҳокимијат оварданд. Онҳо дар раванди сиёсӣ бештар ба методҳои зӯроварӣ рӯ оварда, тавассути гасби ҳокимијат воситаҳои пайдоиши кудрати сиёсиро мечӯянд. Қувваҳои сиёсӣ дар самтҳои гуногун фаъолият менамуданд. Яке худро демократ, дигаре худро мардумӣ, сеюмин худро ҷапгаро ҳисобида, дар самтҳои гуногун фаъолият намуда, вазъияти сиёсии кишварро дар доираи манфиатҳои худ истифода бурданӣ мешаванд.

Яке аз масъалаҳои мураккаби Афғонистонро моҷароҳои сиёсӣ ва дахолати давлатҳои дигар ба онҳо ташкил менамояд. Он мавриди таҳлил ва таркиб қарор гирифта, зарурати дарки васеъ ва амиқи он ҳамчун заминаи рушди эҳтимолии Афғонистон мансуб мегардад.

Далели интиҳоби мавзуи таҳқиқот дарёфти роҳи начоти Афғонистон аз буҳронҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, ҳувият, низоми амниятиӣ ва барҳам задани ҷанги ҳамватањӣ дар мамлакат аст.

Ҳам дар Афғонистон ва ҳам дар кишварҳои дигар, махсусан, кишварҳои бузург ва ҳамсарҳад дар бораи ҳалосӣ аз ҷанги ҳамватањӣ, раванди ташаккул ва таҳқими сулҳ ва ваҳдати миллӣ андешаҳои зиёду гуногуне иброз намудаанд. Новобаста аз ибрози зиёди андешаҳо дар

бораи масъалаи мазкур асари маҳсусеро дар бораи он пайдо намудан гайриимкон аст. Бинобар ин, диссертатсия масъалаи пайвастагиҳои мочарои сиёсӣ ва даҳолати давлатҳои дигар ба онро ба таври пурра ва дар заминаи методологияи илмҳои сиёсӣ мавриди хуносагирӣ қарор медиҳад.

Умуман, авзои сиёсии Афғонистон ҳолати пурпечу тоб ва мураккабро соҳиб буда, аз муҳаққикон заҳмати зиёди таҳлилию таҳқиқотиро талаб дорад. Аз ин чост, ки кори диссертатсионии Шарафуддин Шарафёр ба сифати таҳқиқоти маҳсус дар фахми масъалаҳои мочароҳои сиёсии Афғонистон мақоми назаррас пайдо менамояд.

Шарафуддин Шарафёр кӯшидааст, ки асосҳо, захираҳо ва тамоюлҳои асосии инкишофи мочароҳои сиёсии Афғонистонро вобаста ба вазъияти сиёсӣ ва ҳолати тағйирпазирии онҳо нишон дидад. Ҷои нерӯҳои сиёсии қудратталабро муайян намояд. Диссертант бештар ба мақом ва ҷойгоҳи субъектҳои гуногуни қудрати сиёсӣ ва объекти муносибатҳо дар раванди мочароҳои сиёсӣ диққат дода, роҳу воситаҳои ҳалли онҳоро собит месозад.

Ҳамчун анъанаи таҳқиқоти илмӣ, ки ҳосияти диссертатсионӣ дорад рисолаи мазкур аз сарсухан оғоз гардида, дар он масъалаҳои асосии таҳқиқот, аз ҷумла ҳолати мубрамияти мавзуъ, дараҷаи омӯзиши илмии он, объект ва предмети таҳқиқот, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқот, навовариҳои илмии таҳқиқот, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот мавриди таваҷҷӯҳ қарор гирифтаанд. Апробатсияи маводҳои диссертатсия низ дар сарсусани рисола ҷои хешро пайдо намудаанд.

Рисолаи диссертатсионӣ аз ду боб иборат аст. Боби аввали рисола – **«Асосҳои назариявию методологии таҳқиқи мочароҳои сиёсӣ дар Афғонистон»** аз се қисмат таркиб ёфта, бештар масъалаҳои назариявию методологиро фаро гирифтааст. Диққати асосӣ ба масъалаҳои ҳусусиятҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи мочароҳои сиёсии Афғонистон, принциҳои асосии таснифот, навъҳо ва шаклҳои он дода мешавад. Дар қисмати мазкур мочароҳои сиёсӣ ҳамчун монеаи асосии инкишофи Афғонистон мавриди тавсиф ва таҳлил қарор дода мешавад. Шарафуддин Шарафёр ба заминаҳои иҷтимоиву сиёсӣ ва идеологии мочароҳои сиёсии Афғонистон диққати маҳсус додааст.

Дар боби дуюми рисолаи диссертатсионӣ ба масъалаҳои заминаҳо ва омилҳои асосии ташаккули мочарои сиёсӣ дар Афғонистон диққати маҳсус дода мешавад.

Ба андешаи Шарафуддин Шарафёр ҳар кишвар бинобар ҳусусиятҳои ҷуғрофӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва шароити амниятӣ мочароҳои маҳсуси сиёсиро пайдо менамоянд. Таҷрибаи Афғонистон гувоҳи он аст, ки ҳеч кишваре наметавонад ба пуррагӣ аз ҷунин ҳолат раҳӣ дошта бошад. Афғонистон ба қудрати қонунмехвару муассир эҳтиёҷ дорад. Қудрати сиёсӣ бояд таъмини назм ва амният дар кишвар бошад. Он тавонад аз пайдоиши ҳодисаҳои ҳуний ҷилавгирӣ

намуда, нагузорад, ки нерухои ифротио иртичоӣ ба ҳадафҳои худ бирасанд.

Дар шароити Афғонистони мусир зӯроварӣ, заифии ҳокимияти қонун, хушунати сиёсӣ, террор ва ифротгароиҳои дигар ба ҳодисаи одиу муқаррарӣ табдил ёфтааст, суннатгароӣ ва қавмгароӣ асоси онро ташкил медиҳад.

Муаллиф ба масъалаи таъмини сулҳ ва амният дар Афғонистон таваҷҷуҳи хоса зоҳир намудааст, ки он масъалаи асосии инкишофи кишвар ва минтака аст.

Дар ҳulosai рисола масъалаҳои таҳқиқшуда ҷамъbast ва натиҷагирий ёфтаанд. Онҳо аҳамияти муҳими назариявию методологӣ ва сиёсию амалӣ доранд.

Дар раванди таҳияи рисола ба масъалаҳо аз нигоҳи илмҳои сиёсии мусир муносибат намуда, ҷараёни инкишофи равандҳои сиёсӣ ва маҳсусияти онҳо дар шароити Афғонистон мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Методологияи тадқиқи таҳлил, моҳияти иҷтимоии онҳо, маҳсусияти зоҳиршавӣ ва омилҳои асосии таъсиррасонӣ гирифтори омӯзиши амиқ гардидаанд.

Муаллиф тавонистааст, ки аҳамияти сиёсию илмии мавзуъ, зарурати аз ҷиҳати назариявию методологӣ ва сиёсию амалӣ таҳқиқи онро нишон диҳад. Истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар шароити Афғонистон ва мамлакатҳои монанди ҳамҷавор аз аҳамияти қалони масъалаҳо шаҳодат медиҳанд. Дар рисола теъоди зиёди таълифот ва корҳои нашриро гардиши илмӣ пайдо намудаанд, ки масъалаҳои гуногуни мочароҳои сиёсӣ ва даҳолати давлатҳои дигар ба онро ба доираи баҳси илмӣ қашидаанд.

Шарафуддин Шарафӣ дарҳостҳоро мураттаб сохта, пешниҳодоти амалӣ ва пешбиниҳои илмиро дар мавриди масъалаҳои кори диссертационӣ иброз намудааст. Ӯ сатҳи қасбияти зарурӣ ва қобилият ба таҳқиқоти илмиро пайдо намудааст. Рисола мантиқӣ баён гардида, маводҳои таҳқиқотҳои илмӣ ба таври амиқ таҳлил гардида, натиҷаҳо ҳulosагирий шудаанд, ки аҳамияти амалӣ пайдо намудаанд.

Кори диссертационӣ дар баробари муваффақиятҳо камбудиҳо низ дорад. Аз ҷумла:

- назарияи ташаккул ва инкишофи мочароҳои сиёсиро вобаста ба воқеяти сиёсӣ боз ҳам комилтар баён намуда, ҳусусиятҳои маконию замонии онро тавсиф намудан лозим мебояд;

- маҳсусияти ташаккул ва инкишофи мочароҳои сиёсӣ дар Афғонистон ва даҳолати давлатҳои ҳориҷӣ ба онҳоро ба таври мушахҳас нишон додан лозим аст. Маҳсусан, ҷойгоҳи нерухои сиёсии пешбари Афғонистонро бояд муқаррар намуд.

Хатою иштибоҳҳое, ки нишон дода шуданд наметавонанд арзиши баланди илмию таҳқиқотӣ ва назариявии рисолаи Шарафуддин Шарафёро кам гардонанд. Зоро муаллиф кори диссертационии мукаммалеро пешниҳод намудааст.

Диссертатсияи Шарафуддин Шарафёр кори илмии ба таври мустақилона анҷомёфтае мебошад, ки аз рӯи сохтор тибқи талаботи муқарраршуда иншо гардидааст. Адабиёти истифодашуда ба масъалаи асосии пажӯҳиш робитаи бевосита дорад. Диссертатсия аз рӯи мазмуну мундариҷа ба ихтисоси интихобшуда пурра мувофиқат менамояд.

Автореферат ва корҳои илмие, ки дар мавзуи таҳқиқот чоп шудаанд. мазмуну рисолаи диссертациониро инъикос менамоянд.

Ҳамин тавр, кори диссертационии Шарафуддин Шарафёр дар мавзуи “Хусусиятҳои моҷароҳои сиёсӣ дар Афғонистон ва даҳолати давлатҳои хориҷӣ ба онҳо” ба талаботи пешбининамудаи бандҳои 10-16 “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябрь соли 2016, №505 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Рисолаи диссертационӣ бо рӯзмаррагӣ ва навғониҳои худ фарқ намуда, ба талаботҳо оид ба диссертатсияҳо дар мавриди дарёftи дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори шарафёр гаштан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Муқарриз:

номзади илмҳои сиёсӣ, муаллими қалони
кафедраи муносибатҳои байналмилалӣ ва
дипломатияи Доғишгоҳи славянини
Россия ва Тоҷикистон

Наимов И.Н.

Имзои Наимов И.Н.-ро тасдиқ менамоям
Сардори шуъбаи кадрҳои Доғишгоҳи
славянини Россия ва Тоҷикистон

Раҳимов А.А.

Суроғ: 734000, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, к. М. Турсунзода, 30
МБТО «Доғишгоҳи славянини Россия ва Тоҷикистон»
Тел.: (+992 37) 227-85-24, (+992) 918-44-75-34
E-mail: naimov_ismoil@list.ru